

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 19ης Μαρτίου 2020 *

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Διαδικασία δημεύσεως των παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων ελλείψει ποινικής καταδίκης – Οδηγία 2014/42/ΕΕ – Πεδίο εφαρμογής – Απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ»

Στην υπόθεση C-234/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) με απόφαση της 23ης Μαρτίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Απριλίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Komisia za protivodeystvie na koruptsiata i otnemane na nezakonno pridobito imushtestvo

κατά

BP,

AB,

PB,

«Trast B» OOD,

«Agro In 2001» EOOD,

«ACounT Service 2009» EOOD,

«Invest Management» OOD,

«Estate» OOD,

«Bromak» OOD,

«Bromak Finance» EAD,

«Viva Telekom Bulgaria» EOOD,

«Balgarska Telekomunikaora Kompania» AD,

«Hedge Investment Bulgaria» AD,

«Kemira» OOD,

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

«Dunarit» AD,
«Technologischen Zentar-Institut Po Mikroelektronika» AD,
«Evrobild 2003» EOOD,
«Technotel Invest» AD,
«Ken Trade» EAD,
«Konsult Av» EOOD,
Louvrier Investments Company 33 SA,
EFV International Financial Ventures Ltd,
Interv Investment SARL,
LIC Telecommunications SARL,
V Telecom Investment SCA,
V2 Investment SARL,
Empreno Ventures Ltd,

παρισταμένης της:

Corporate Commercial Bank, η οποία τελεί υπό εκκαθάριση,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Α. Prechal, πρόεδρο τμήματος, Κ. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντες καθήκοντα δικαστών του τρίτου τμήματος, L. S. Rossi (εισηγήτρια) και J. Malenovský, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston

γραμματέας: M. Aleksejev, προϊστάμενος μονάδας,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 5ης Ιουνίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Komisija za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo, εκπροσωπούμενη από τους P. Georgiev και N. Kolev,
- ο BP, εκπροσωπούμενος από τον L. E. Karadaliev, advokat,
- η AB, εκπροσωπούμενη από τον S. A. Stoyanov, advokat,
- η PB, εκπροσωπούμενη από την D. V. Kostadinova και τον Σ. Παππά, advokati,

- η «Trast B» OOD, εκπροσωπούμενη από τον S. A. Stoyanov, advokat,
- η «Dunarit» AD, εκπροσωπούμενη από τον T. S. Trifonov, advokat,
- η Corporate Commercial Bank, υπό εκκαθάριση, εκπροσωπούμενη από την K. H. Marinova και τον A. N. Donov,
- η Βουλγαρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις L. Zaharieva και T. Mitova,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vláčil, καθώς και από την A. Kasalická,
- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τις J. O' Connor, M. Browne, C. Durnin, και M. Berry, καθώς και τον A. Joyce, επικουρούμενους από τους D. Dodd, BL, B. Murray και την N. Butler, SC,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον R. Troosters και την Y. G. Marinova,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 31ης Οκτωβρίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2014/42/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, σχετικά με τη δέσμευση και τη δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2014, L 127, σ. 39, και διορθωτικό ΕΕ 2014, L 138, σ. 114).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Komisia za protivodeystvies na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo (επιτροπής για την καταπολέμηση της διαφθοράς και για τη δήμευση παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων, Βουλγαρία) (στο εξής: επιτροπή δημεύσεως), αφενός, και του BP, καθώς και διαφόρων φυσικών και νομικών προσώπων τα οποία θεωρείται είτε ότι συνδέονται με τον BP είτε ότι ελέγχονται από αυτόν, αφετέρου, σχετικά με αίτημα περί δημεύσεως παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων από τον BP και από τα εν λόγω πρόσωπα.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1, 5 και 10 της αποφάσεως-πλαισίου 2005/212/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Φεβρουαρίου 2005, για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος (ΕΕ 2005, L 68, σ. 49), έχουν ως εξής:

«(1) Το βασικό κίνητρο του διασυνοριακού οργανωμένου εγκλήματος είναι το οικονομικό όφελος. Οποιαδήποτε, συνεπώς, προσπάθεια πρόληψης και καταπολέμησής του, για να είναι αποτελεσματική, πρέπει να στοχεύει στον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος. Αυτό όμως είναι δυσχερές, μεταξύ άλλων, λόγω των διαφορών που παρουσιάζουν οι νομοθεσίες των κρατών μελών σε αυτόν τον τομέα.

[...]

(5) Σύμφωνα με τη σύσταση αριθ. 19 στο πρόγραμμα δράσης 2000 με τίτλο "Πρόληψη και έλεγχος του οργανωμένου εγκλήματος: στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αρχή της νέας χιλιετίας", που εγκρίθηκε από το [Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης] στις 27 Μαρτίου 2000 [...], θα πρέπει να εξετασθεί κατά πόσον υπάρχει ανάγκη να εκδοθεί μια νομική πράξη, η οποία, λαμβάνοντας υπόψη τις καλύτερες πρακτικές που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη και με τον δέοντα σεβασμό των θεμελιωδών νομικών αρχών, θα εισαγάγει τη δυνατότητα μετριασμού του βάρους της απόδειξης, στα πλαίσια του ποινικού, αστικού ή φορολογικού δικαίου, όσον αφορά την προέλευση των περιουσιακών στοιχείων των προσώπων που έχουν καταδικασθεί για αδίκημα που συνδέεται με το οργανωμένο έγκλημα.

[...]

(10) Σκοπός της παρούσας απόφασης-πλαισίου είναι να εξασφαλισθεί ότι όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν αποτελεσματικούς κανόνες για τη δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, μεταξύ άλλων και όσον αφορά το βάρος απόδειξης σχετικά με την προέλευση των περιουσιακών στοιχείων που κατέχουν πρόσωπα που καταδικάζονται για αδικήματα συνδεδεμένα με το οργανωμένο έγκλημα. Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο συνδέεται με ένα δανικό σχέδιο απόφασης-πλαισίου για την αμοιβαία αναγνώριση εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσεων που αφορούν τη δήμευση προϊόντων του εγκλήματος και την κατανομή περιουσιακών στοιχείων, το οποίο υποβάλλεται συγχρόνως.»

- 4 Το άρθρο 1, πρώτη έως τέταρτη περίπτωση, της εν λόγω αποφάσεως-πλαισίου προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας απόφασης-πλαισίου:

- ως “προϊόν” νοείται κάθε οικονομικό πλεονέκτημα που προέρχεται από ποινικά αδικήματα. Μπορεί να συνίσταται σε οιαδήποτε μορφή περιουσιακού στοιχείου, όπως ορίζεται στην ακόλουθη περίπτωση,
- το “περιουσιακό στοιχείο” περιλαμβάνει κάθε είδους περιουσιακό στοιχείο, είτε αυτό είναι ενσώματο ή ασώματο, κινητό ή ακίνητο, καθώς και νομικές πράξεις ή έγγραφα που πιστοποιούν έναν τίτλο ή δικαίωμα επί του περιουσιακού στοιχείου,

- ως “όργανα” νοούνται κάθε είδους αντικείμενα που χρησιμοποιούνται ή προορίζονται να χρησιμοποιηθούν με οποιονδήποτε τρόπο, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, για να διαπραχθούν ένα ή περισσότερα ποινικά αδικήματα,
 - ως “δήμευση” νοείται μια ποινή ή ένα μέτρο που διατάσσεται από δικαστήριο κατόπιν διαδικασίας σχετικής με ένα ή περισσότερα ποινικά αδικήματα και καταλήγει στην οριστική αποστέρηση του περιουσιακού στοιχείου».
- 5 Το άρθρο 2 της εν λόγω αποφάσεως-πλαίσιου, με τίτλο «Δήμευση», προβλέπει τα εξής:
- «1. Κάθε κράτος μέλος υιοθετεί τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, η δήμευση οργάνων και προϊόντων που προέρχονται από ποινικά αδικήματα που τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή διάρκειας άνω του έτους, ή περιουσιακών στοιχείων η αξία των οποίων αντιστοιχεί στα προϊόντα αυτά.
2. Για φορολογικά αδικήματα, τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιούν άλλες διαδικασίες πλην ποινικών προκειμένου να αποστερηθεί ο δράστης των προϊόντων του εγκλήματος.»
- 6 Το άρθρο 3 της ίδιας αποφάσεως-πλαίσιου, με τίτλο «Εκτεταμένες εξουσίες δήμευσης», προβλέπει στην παράγραφο 2, στοιχείο γ', και στην παράγραφο 4, τα εξής:
- «2. Κάθε κράτος μέλος θεσπίζει τα αναγκαία μέτρα ούτως ώστε να είναι δυνατή η δήμευση δυνάμει του παρόντος άρθρου, τουλάχιστον όταν:
- [...]
- γ) εφόσον διαπιστωθεί ότι η αξία των περιουσιακών στοιχείων είναι δυσανάλογη προς το νόμιμο εισόδημα του καταδικασθέντος και εφόσον εθνικό δικαστήριο βασιζόμενο σε συγκεκριμένα γεγονότα έχει πεισθεί απολύτως ότι τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία έχουν προέλθει από εγκληματική δραστηριότητα του εν λόγω καταδικασθέντος.
- [...]
4. Τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιήσουν διαδικασίες άλλες από τις ποινικές προκειμένου να στερήσουν το δράστη από τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία.»
- 7 Το άρθρο 4 της αποφάσεως-πλαίσιου 2005/212 προβλέπει τα εξής:
- «Κάθε κράτος μέλος λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζει ότι ενδιαφερόμενα μέρη που θίγονται από τα μέτρα των άρθρων 2 και 3 έχουν αποτελεσματικά ένδικα μέσα για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους.»
- 8 Το άρθρο 5 της εν λόγω αποφάσεως-πλαίσιου προβλέπει τα εξής:
- «Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο δεν μεταβάλλει την υποχρέωση σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και θεμελιωδών αρχών, συμπεριλαμβανομένου, ιδίως, του τεκμηρίου της αθωότητας, όπως κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 [ΣΕΕ].»
- 9 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω αποφάσεως-πλαίσιου προβλέπει τα εξής:
- «Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να συμμορφωθούν με την παρούσα απόφαση-πλαίσιο μέχρι τις 15 Μαρτίου 2007.»

Η απόφαση-πλαίσιο 2006/783/ΔΕΥ

- 10 Η αιτιολογική σκέψη 8 της αποφάσεως-πλαισίου 2006/783/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 6ης Οκτωβρίου 2006, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης (ΕΕ 2006, L 328, σ. 59), έχει ως εξής:

«Σκοπός της παρούσας απόφασης-πλαισίου είναι να διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την αμοιβαία αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων δήμευσης περιουσιακών στοιχείων, ούτως ώστε να υποχρεωθούν τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν και να εκτελούν στο έδαφός τους αποφάσεις δήμευσης εκδοθείσες από αρμόδιο ποινικό δικαστήριο άλλου κράτους μέλους. Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο συνδέεται με την απόφαση-πλαίσιο [2005/212]. Σκοπός της [απόφασης-]πλαισίου είναι να εξασφαλίσει ότι όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν αποτελεσματικούς κανόνες οι οποίοι διέπουν τη δήμευση των προϊόντων του εγκλήματος, μεταξύ άλλων σε σχέση με το βάρος αποδείξεως όσον αφορά την προέλευση των περιουσιακών στοιχείων που κατέχει πρόσωπο καταδικασθέν για αδίκημα σχετικό με το οργανωμένο έγκλημα.»

Η οδηγία 2014/42

- 11 Οι αιτιολογικές σκέψεις 9, 22 και 23 της οδηγίας 2014/42 έχουν ως εξής:

«(9) Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι να τροποποιήσει και να επεκτείνει τις διατάξεις των αποφάσεων-πλαισίων 2001/500/ΔΕΥ [του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2001, για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος (ΕΕ 2001, L 182, σ. 1),] και [2005/212]. Οι εν λόγω αποφάσεις-πλαίσια θα πρέπει να αντικατασταθούν εν μέρει για τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την παρούσα οδηγία.

[...]

(22) Η παρούσα οδηγία θεσπίζει ελάχιστους κανόνες. Δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να προβλέπουν πιο εκτεταμένες εξουσίες στο εθνικό τους δίκαιο, μεταξύ άλλων, για παράδειγμα, σε σχέση με τους οικείους κανόνες περί αποδείξεων.

(23) Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στα ποινικά αδικήματα τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των πράξεων που απαριθμούνται στην παρούσα οδηγία. Εντός του πεδίου εφαρμογής των εν λόγω πράξεων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εφαρμόζουν την εκτεταμένη δήμευση τουλάχιστον για ορισμένα ποινικά αδικήματα όπως ορίζονται στην παρούσα οδηγία.»

- 12 Το άρθρο 1 της ανωτέρω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει ελάχιστους κανόνες σχετικά με τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων ενόψει πιθανής επακολουθούσας δήμευσης και σχετικά με τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις.

2. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τις διαδικασίες που τα κράτη μέλη ενδέχεται να χρησιμοποιήσουν για να δημεύσουν τα εν λόγω περιουσιακά στοιχεία.»

13 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

- 1) ως “προϊόντα εγκλήματος” νοούνται οποιαδήποτε οικονομικά πλεονεκτήματα προερχόμενα άμεσα ή έμμεσα από ποινικά αδικήματα· ενδέχεται να συνίστανται σε κάθε μορφή περιουσιακού στοιχείου και περιλαμβάνουν κάθε μεταγενέστερη επανεπένδυση ή μετατροπή άμεσων προϊόντων και κάθε σημαντικό όφελος,
- 2) ως “περιουσιακό στοιχείο” νοείται κάθε είδους περιουσιακό στοιχείο, είτε ενσώματο είτε ασώματο, κινητό ή ακίνητο, καθώς και νομικά έγγραφα ή νομικές πράξεις που πιστοποιούν τίτλο ή δικαίωμα επί του εν λόγω περιουσιακού στοιχείου,
- 3) ως “όργανα” νοούνται κάθε είδους περιουσιακά στοιχεία που χρησιμοποιούνται ή προορίζονται να χρησιμοποιηθούν με οποιονδήποτε τρόπο, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, για να διαπραχθούν ένα ή περισσότερα ποινικά αδικήματα,
- 4) ως “δήμευση” νοείται η οριστική αποστέρηση του περιουσιακού στοιχείου την οποία διατάσσει δικαστήριο σε σχέση με ποινικό αδίκημα,
- 5) ως “δέσμευση” νοείται η προσωρινή απαγόρευση της μεταβίβασης, καταστροφής, μετατροπής, διάθεσης ή μετακίνησης περιουσιακού στοιχείου ή η προσωρινή ανάληψη της φύλαξης ή του ελέγχου περιουσιακού στοιχείου,
- 6) ως “ποινικό αδίκημα” νοείται αδίκημα που καλύπτεται από οποιαδήποτε από τις πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 3.»

14 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2014/42 προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία ισχύει για ποινικά αδικήματα που καλύπτονται από:

- α) τη σύμβαση που καταρτίστηκε δυνάμει του άρθρου Κ.3 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση περί της καταπολέμησης της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης [(ΕΕ 1997, C 195, σ. 1)] [...]
- β) την απόφαση-πλαίσιο 2000/383/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, για ενίσχυση της προστασίας από την παραχάραξη ενόψει της εισαγωγής του ευρώ με την επιβολή ποινών και άλλων κυρώσεων [(ΕΕ 2000, L 140, σ. 1)],
- γ) την απόφαση-πλαίσιο 2001/413/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 28ης Μαΐου 2001, για την καταπολέμηση της απάτης και της πλαστογραφίας που αφορούν τα μέσα πληρωμής πλην των μετρητών (ΕΕ L 2001, L 149, σ. 1)],
- δ) την απόφαση-πλαίσιο [2001/500],
- ε) την απόφαση-πλαίσιο 2002/475/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας [(ΕΕ 2002, L 164, σ. 3)],
- στ) την απόφαση-πλαίσιο 2003/568/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 22ας Ιουλίου 2003 σχετικά με την καταπολέμηση της δωροδοκίας στον ιδιωτικό τομέα [(ΕΕ 2003, L 192, σ. 54)],

- ζ) την απόφαση-πλαίσιο 2004/757/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2004, για τη θέσπιση ελάχιστων διατάξεων σχετικά με τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των εκλημάτων και τις ποινές που ισχύουν στον τομέα της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών [(ΕΕ 2004, L 335, σ. 8)],
- η) την απόφαση-πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 2008, για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος [(ΕΕ 2008, L 300, σ. 42)],
- θ) την οδηγία 2011/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2011, για την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων της, καθώς και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαισίου 2002/629/ΔΕΥ του Συμβουλίου [(ΕΕ 2011, L 101, σ. 1)],
- ι) την οδηγία 2011/93/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και την αντικατάσταση της απόφασης-πλαισίου 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου [(ΕΕ 2011, L 335, σ. 1)],
- ια) την οδηγία 2013/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Αυγούστου 2013, για τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών και την αντικατάσταση της απόφασης-πλαισίου 2005/222/ΔΕΥ του Συμβουλίου [(ΕΕ 2013, L 218, σ. 8)],

καθώς και από άλλες νομικές πράξεις, εφόσον σε αυτές προβλέπεται ρητά ότι η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται για ποινικά αδικήματα που εναρμονίζονται με τις εν λόγω πράξεις.»

- 15 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2014/42, με τίτλο «Δήμευση», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, η δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος ή περιουσιακών στοιχείων η αξία των οποίων είναι ισοδύναμη με αυτά τα όργανα ή προϊόντα, υπό την αίρεση οριστικής καταδίκης για ποινικό αδίκημα, που μπορεί [...] επίσης να έχει απαγγελθεί ερήμην.

2. Όταν η δήμευση βάσει της παραγράφου 1 δεν είναι δυνατή, τουλάχιστον όταν αυτό οφείλεται σε ασθένεια ή φυγή του υπόπτου ή του κατηγορουμένου, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή η δήμευση οργάνων και προϊόντων εγκλήματος στις περιπτώσεις όπου έχουν κινηθεί ποινικές διαδικασίες που αφορούν ποινικό αδίκημα το οποίο μπορεί, αμέσως ή εμμέσως, να οδηγήσει σε οικονομικό όφελος και οι εν λόγω ποινικές διαδικασίες θα μπορούσαν να έχουν οδηγήσει σε ποινική καταδίκη αν ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος ήταν σε θέση να παραστεί στη δίκη.»

- 16 Το άρθρο 5 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Εκτεταμένη δήμευση», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη υιοθετούν τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, η δήμευση περιουσιακού στοιχείου που ανήκει σε πρόσωπο καταδικασθέν για ποινικό αδίκημα, το οποίο μπορεί, αμέσως ή εμμέσως, να οδηγήσει σε οικονομικό όφελος, εφόσον το δικαστήριο κρίνει, βάσει των περιστάσεων της υπόθεσης, συμπεριλαμβανομένων των συγκεκριμένων πραγματικών περιστάσεων και των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων, όπως ότι η αξία του περιουσιακού στοιχείου είναι δυσανάλογη προς το νόμιμο εισόδημα του καταδικασθέντος, ότι το συγκεκριμένο περιουσιακό στοιχείο αποκτήθηκε μέσω εγκληματικής δραστηριότητας.»

- 17 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή η δήμευση προϊόντων εγκλήματος ή άλλων περιουσιακών στοιχείων η αξία των οποίων είναι ισοδύναμη με τα προϊόντα εγκλήματος, τα οποία μεταβιβάστηκαν, άμεσα ή έμμεσα, από ύποπτο ή κατηγορούμενο σε τρίτους ή τα οποία αποκτήθηκαν από τρίτους από ύποπτο ή κατηγορούμενο, τουλάχιστον όταν οι εν λόγω τρίτοι γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν ότι ο σκοπός της μεταβίβασης ή απόκτησης ήταν να αποφευχθεί η δήμευση, με βάση συγκεκριμένα στοιχεία και περιστάσεις, μεταξύ των οποίων ότι η μεταβίβαση ή απόκτηση πραγματοποιήθηκε χωρίς αντάλλαγμα ή με αντάλλαγμα σημαντικά κατώτερο από την αγοραία αξία.»

- 18 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/42 προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι τα πρόσωπα που επηρεάζονται από τα μέτρα που προβλέπονται βάσει της παρούσας οδηγίας έχουν το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και δίκαιης δίκης για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων τους.»

- 19 Κατά το άρθρο 14 της οδηγίας αυτής:

«1. [...] και το άρθρο 1 τέσσερις πρώτες περιπτώσεις και το άρθρο 3 της απόφασης-πλαίσιου [2005/212] αντικαθίστανται από την παρούσα οδηγία για τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την παρούσα οδηγία, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων των εν λόγω κρατών μελών σχετικά με τις προθεσμίες μεταφοράς [της εν λόγω αποφάσεως-πλαίσιου] στο εθνικό δίκαιο.

2. Για τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την παρούσα οδηγία, οι παραπομπές [...] στις διατάξεις [της αποφάσεως-πλαίσιου 2005/212] που αναφέρονται στην παράγραφο 1 θεωρούνται παραπομπές στην παρούσα οδηγία.»

Το βουλγαρικό δίκαιο

Ο νόμος περί δημεύσεως

- 20 Πριν από την κατάργησή του στις 19 Ιανουαρίου 2018, ο *Zakon za otnemane v polza na darzhavata na nezakonno pridobito imushtestvo* (νόμος περί δημεύσεως υπέρ του Δημοσίου των παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων) (DV αριθ. 38, της 18ης Μαΐου 2012, στο εξής: νόμος περί δημεύσεως), ο οποίος ετέθη σε ισχύ στις 19 Νοεμβρίου 2012 και καταργήθηκε με τον *Zakon za protivodeystvie na korupsiata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushestvo* (νόμο περί καταπολεμήσεως της διαφθοράς και περί δημεύσεως των παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων) (DV αριθ. 7, της 19ης Ιανουαρίου 2018), προέβλεπε στο άρθρο 1 τα εξής:

«1) Ο παρών νόμος ρυθμίζει τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία δημεύσεως από το κράτος των παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων.

2) Ως περιουσιακά στοιχεία, υπό την έννοια της παραγράφου 1, νοούνται τα περιουσιακά στοιχεία για την απόκτηση των οποίων δεν μπορεί να προσδιοριστεί καμία νόμιμη πηγή.»

- 21 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του νόμου περί δημεύσεως προέβλεπε τα εξής:

«Η διαδικασία που θεσπίζει ο παρών νόμος διεξάγεται ανεξαρτήτως της ποινικής διαδικασίας που έχει κινηθεί κατά του προσώπου το οποίο αφορά η έρευνα και/ή των συνδεομένων με αυτό προσώπων.»

22 Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου:

«Η [επιτροπή δημεύσεως περιουσιακών στοιχείων] είναι ειδική, ανεξάρτητη, και μόνιμη εθνική αρχή.»

23 Το άρθρο 21 του ίδιου νόμου προέβλεπε τα εξής:

«1) Η [επιτροπή δημεύσεως περιουσιακών στοιχείων] κινεί διαδικασία δυνάμει του παρόντος νόμου όταν υπάρχουν εύλογες υπόνοιες ότι ορισμένα περιουσιακά στοιχεία έχουν αποκτηθεί παρανόμως.

2) Εύλογες υπόνοιες υφίστανται όταν προκύπτει, κατόπιν έρευνας, ότι το περιουσιακό στοιχείο του προσώπου το οποίο αφορά η έρευνα παρουσιάζει ουσιώδεις παρατυπίες.»

24 Το άρθρο 22, παράγραφος 1, του νόμου περί δημεύσεως προέβλεπε τα εξής:

«Η έρευνα κατά το άρθρο 21, παράγραφος 2, κινείται κατόπιν αποφάσεως του διευθυντή της οικείας περιφερειακής διευθύνσεως, όταν ένα πρόσωπο κατηγορείται ότι διέπραξε ποινικό αδίκημα προβλεπόμενο στις ακόλουθες διατάξεις:

[...]

8. Στα άρθρα 201 έως 203 του [Nakazatelen kodeks (ποινικού κώδικα)]·

[...]».

25 Το άρθρο 66 του εν λόγω νόμου προέβλεπε τα εξής:

«1) Τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία το πρόσωπο που αφορά η έρευνα μεταβίβασε σε νομικό πρόσωπο ή εισέφερε στο κεφάλαιο νομικού προσώπου ως χρηματική ή άλλη εισφορά υπόκεινται σε δήμευση, εάν τα πρόσωπα τα οποία διευθύνουν ή ελέγχουν το νομικό πρόσωπο γνώριζαν ή, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων, μπορούσαν να υποθέσουν ότι τα περιουσιακά στοιχεία είχαν αποκτηθεί παρανόμως.

2) Υπόκεινται επίσης σε δήμευση τα περιουσιακά στοιχεία που παρανόμως απέκτησε νομικό πρόσωπο το οποίο ελέγχουν, ατομικώς ή από κοινού, το πρόσωπο το οποίο αφορά η έρευνα ή πρόσωπα που συνδέονται με αυτό.

[...]».

26 Κατά το άρθρο 75, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου:

«Κατά του προσώπου το οποίο αφορά η έρευνα και των προσώπων που μνημονεύονται στα άρθρα 64, 65, 66, 67 και 71 υποβάλλεται αίτημα ενώπιον δικαστηρίου περί δημεύσεως των παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων υπέρ του Δημοσίου.»

27 Το άρθρο 76, παράγραφος 2, του ίδιου νόμου προέβλεπε τα εξής:

«Το πρόσωπο το οποίο αφορά η έρευνα και τα πρόσωπα τα οποία μνημονεύονται στα άρθρα 64, 65, 66, 67 και 71 είναι εναγόμενοι στη δίκη.»

28 Το άρθρο 80 του νόμου περί δημεύσεως προέβλεπε τα εξής:

«Τα ζητήματα που δεν ρυθμίζονται στο παρόν τμήμα διέπονται από τις διατάξεις του Grazhdanski-protsesualen kodeks [(κώδικα πολιτικής δικονομίας)].»

Ο κώδικας πολιτικής δικονομίας

- 29 Το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κώδικα πολιτικής δικονομίας προβλέπει τα εξής:

«Ο δικαστής αποφαινεται επί του συνόλου των κρίσιμων για την επίλυση της διαφοράς ζητημάτων, πλην του ζητήματος εάν έχει διαπραχθεί ποινικό αδίκημα.»

Ο ποινικός κώδικας

- 30 Το άρθρο 53 του ποινικού κώδικα προβλέπει τα εξής:

«1) Ανεξαρτήτως της ποινικής ευθύνης, δημεύονται υπέρ του Δημοσίου:

- a) τα πράγματα που ανήκουν στον υπαίτιο και προορίζονταν να χρησιμοποιηθούν ή χρησιμοποιήθηκαν για την τέλεση ποινικού αδικήματος εκ προθέσεως·
- b) τα πράγματα τα οποία ανήκουν στον υπαίτιο και τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο ποινικού αδικήματος τελεσθέντος εκ προθέσεως, εφόσον αυτό προβλέπεται ρητά στο ειδικό μέρος του παρόντος κώδικα.

2) Δημεύονται επίσης υπέρ του Δημοσίου:

- a) τα πράγματα, το αντικείμενο ή το όργανο της αξιόποινης πράξεως, η κατοχή των οποίων απαγορεύεται, και
- b) τα πράγματα που αποκτήθηκαν χάρη στην αξιόποινη πράξη, εφόσον δεν απαιτείται να επιστραφεί η οικονομική τους αξία ή να επιστραφούν καθεαυτά. Όταν τα αποκτηθέντα πράγματα εξαφανίστηκαν ή μεταβιβάστηκαν, δημεύεται ποσό που αντιστοιχεί στην αξία τους.»

- 31 Το άρθρο 201 του κώδικα αυτού προβλέπει τα εξής:

«Όποιος, στο πλαίσιο των καθηκόντων του, υπεξαιρεί κεφάλαια, αγαθά ή άλλα αντικείμενα αξίας που δεν του ανήκουν και τα οποία του παραδόθηκαν στο πλαίσιο των καθηκόντων του ή τα οποία του παραχωρήθηκαν προκειμένου να τα φροντίσει ή να τα διαχειριστεί, τιμωρείται, για την υπεξαίρεση αυτή στο πλαίσιο των καθηκόντων του, με στερητική της ελευθερίας ποινή μέχρι οκτώ ετών, και το δικαστήριο δύναται να διατάξει τη δήμευση του ημίσεος της περιουσίας του κατ' ανώτατο όριο, καθώς και τη στέρηση των δικαιωμάτων του [...]».

- 32 Κατά το άρθρο 203, παράγραφος 1, του εν λόγω κώδικα:

«Η υπεξαίρεση αντικειμένου ιδιαίτερα μεγάλης αξίας στο πλαίσιο της ασκήσεως διοικητικών καθηκόντων, η οποία συνιστά διακεκριμένη περίπτωση, τιμωρείται με στερητική της ελευθερίας ποινή δέκα έως είκοσι ετών.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 33 Τον Ιούλιο του 2014, η Sofiyska gradska prokuratura (εισαγγελία Σόφιας, Βουλγαρία) ενημέρωσε την επιτροπή δημεύσεως ότι ασκήθηκαν ποινικές διώξεις κατά του BP ως προέδρου του εποπτικού συμβουλίου βουλγαρικής τράπεζας επειδή ενσυνειδήτως παρακίνησε άλλα πρόσωπα, από τον Δεκέμβριο του 2011 έως τις 19 Ιουνίου 2014, να υπεξαιρέσουν κεφάλαια της εν λόγω τράπεζας, κατά παράβαση του άρθρου 201 και του άρθρου 203, παράγραφος 1, του ποινικού κώδικα, συνολικής αξίας άνω των 205 εκατομμυρίων βουλγαρικών λέβα (BGN) (περίπου 105 εκατομμυρίων ευρώ).

- 34 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι ποινικές αυτές διώξεις εκκρεμούν και, ως εκ τούτου, δεν έχει ακόμη εκδοθεί δικαστικά απρόσβλητη απόφαση, ήτοι αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση.
- 35 Η επιτροπή δημεύσεως διεξήγαγε έρευνα για την περίοδο από τις 4 Αυγούστου 2004 έως τις 4 Αυγούστου 2010, από την οποία προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι ο BP και τα μέλη της οικογένειάς του διατηρούν τραπεζικές καταθέσεις μεγάλης αξίας οι οποίες δεν αντιστοιχούν στα νόμιμα εισοδήματά τους, ότι προέβησαν σε τραπεζικές πράξεις με μέσα των οποίων η προέλευση δεν μπορεί να προσδιοριστεί, ότι απέκτησαν κινητά και ακίνητα περιουσιακά στοιχεία μεγάλης αξίας και ότι ο BP εισέπραξε αμοιβές βάσει συμβάσεων οι οποίες διαπιστώθηκε ότι είναι εικονικές, προκειμένου τα εισοδήματα από αυτές τις εικονικές συναλλαγές να χρησιμοποιηθούν για να συγκαλύψουν την παράνομη προέλευση των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων από τον BP.
- 36 Με απόφαση της 14ης Μαΐου 2015, η επιτροπή δημεύσεως κίνησε, βάσει του άρθρου 22, παράγραφος 1, σημείο 8, του νόμου περί δημεύσεως, διαδικασία ενώπιον του Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) με σκοπό τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων του BP και των μελών της οικογένειάς του, καθώς και τρίτων προσώπων συνδεδεμένων με τον BP ή ελεγχόμενων από τον BP, τα οποία είχαν αποκτηθεί παρανόμως, του εισπραχθέντος τιμήματος όταν αυτά μεταπωλήθηκαν, ή περιουσιακών στοιχείων που προέκυψαν από τη μετατροπή των προαναφερθέντων παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων.
- 37 Κατόπιν αιτήματος της επιτροπής δημεύσεως, το Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείο Σόφιας) έλαβε συντηρητικά μέτρα σχετικά με τα περιουσιακά στοιχεία των οποίων ζητήθηκε η δήμευση.
- 38 Στο πλαίσιο της διαδικασίας που κινήθηκε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ο BP και ορισμένοι από τους εναγομένους της κύριας δίκης προβάλλουν ότι η αίτηση περί δημεύσεως περιουσιακών στοιχείων που υπέβαλε η επιτροπή δημεύσεως είναι απαράδεκτη διότι, κατ' ουσίαν, δεν συνάδει προς την οδηγία 2014/42. Ειδικότερα, η οδηγία αυτή απαιτεί η δήμευση περιουσιακών στοιχείων να βασίζεται σε αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση, προϋπόθεση που δεν πληρούται στην υπόθεση της κύριας δίκης. Κατά τον BP και τους εν λόγω εναγομένους, δεν υφίσταται, στο επίπεδο της Ένωσης, κανονιστική ρύθμιση σχετική με τη δήμευση κατά το αστικό δίκαιο, με αποτέλεσμα να μπορεί να γίνει δήμευση μόνο βάσει αμετάκλητης καταδικαστικής αποφάσεως ποινικού δικαστηρίου. Όμως, κατά τους ίδιους διαδίκους, οι εναγόμενοι της κύριας δίκης αντιμετωπίζονται σαν να είχαν δικαστεί και καταδικαστεί αμετάκλητα, κάτι που παραβιάζει, μεταξύ άλλων, το τεκμήριο αθωότητας και προσβάλλει το δικαίωμά τους σε δίκαιη δίκη.
- 39 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι από τον νόμο περί δημεύσεως προκύπτει ρητώς ότι η διαδικασία δημεύσεως που κινείται ενώπιον πολιτικού δικαστηρίου είναι ανεξάρτητη από την ποινική διαδικασία που κινείται κατά του προσώπου το οποίο αφορά η έρευνα ή/και κατά των προσώπων που συνδέονται με αυτό ή ελέγχονται από αυτό. Απλώς και μόνον η ύπαρξη ποινικής διώξεως αρκεί για την κίνηση διαδικασίας δημεύσεως κατά το αστικό δίκαιο. Εντούτοις, κατά το αιτούν δικαστήριο, από το γράμμα της οδηγίας 2014/42 προκύπτει σαφώς ότι δεν πρέπει να αποκλείεται οποιοσδήποτε σύνδεσμος μεταξύ της ποινικής διαδικασίας και της διαδικασίας δημεύσεως κατά το αστικό δίκαιο και ότι η τελευταία αυτή διαδικασία δεν πρέπει να περατώνεται πριν από την περάτωση της ποινικής διαδικασίας. Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, ο νόμος περί δημεύσεως βαίνει πέραν της ελάχιστης εναρμονίσεως που προβλέπει η οδηγία 2014/42 και, ως εκ τούτου, αντίκειται στην οδηγία αυτή. Δεδομένου ότι ο BP δεν έχει ακόμη καταδικαστεί από ποινικό δικαστήριο για τις επίμαχες στην κύρια δίκη πράξεις, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η διαδικασία της δημεύσεως κατά το αστικό δίκαιο πρέπει να ανασταλεί μέχρι την περάτωση της ποινικής διαδικασίας που έχει κινηθεί, μεταξύ άλλων, κατά του BP.

40 Εντούτοις, έχοντας ορισμένες αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία των διατάξεων της οδηγίας 2014/42, το Sofiyski gradski sad (πρωτοδικείο Σόφιας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχει το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας [2014/42], που θεσπίζει “ελάχιστους κανόνες σχετικά με τη δέσμευση περιουσιακών στοιχείων ενόψει πιθανής επακολουθούσας δήμευσης”, την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν διατάξεις για την κατά το αστικό δίκαιο δήμευση που δεν στηρίζεται σε καταδίκη;
- 2) Έπεται από το άρθρο 1, παράγραφος 1, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας [2014/42], ότι απλώς και μόνον η κίνηση ποινικής διαδικασίας κατά του προσώπου του οποίου τα περιουσιακά στοιχεία υπόκεινται σε δήμευση αρκεί για την κίνηση και τη διεξαγωγή διαδικασίας δημεύσεως κατά το αστικό δίκαιο;
- 3) Είναι δυνατή ευρεία ερμηνεία της ratio του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας [2014/42], ώστε να επιτρέπεται δήμευση κατά το αστικό δίκαιο η οποία δεν στηρίζεται σε καταδίκη;
- 4) Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας [2014/42] την έννοια ότι απλώς και μόνο λόγω της αποκλίσεως μεταξύ της αξίας των περιουσιακών στοιχείων και των νομίμων εσόδων του ενδιαφερομένου μπορεί να επέλθει στέρηση περιουσιακού δικαιώματος που αποτελεί άμεσα ή έμμεσα προϊόν εγκλήματος, χωρίς να υφίσταται αμετάκλητη ποινική απόφαση που διαπιστώνει την τέλεση της πράξεως από τον ενδιαφερόμενο;
- 5) Έχει το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας [2014/42] την έννοια ότι ρυθμίζει τη δήμευση εις χείρας τρίτου ως πρόσθετο ή εναλλακτικό μέτρο για την άμεση δήμευση ή ως πρόσθετο μέτρο για την εκτεταμένη δήμευση;
- 6) Έχει το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας [2014/42] την έννοια ότι διασφαλίζει την εφαρμογή του τεκμηρίου αθωότητας και απαγορεύει δήμευση η οποία δεν στηρίζεται σε καταδίκη;»

Επί του παραδεκτού της αίτησης προδικαστικής αποφάσεως

- 41 Η επιτροπή δημεύσεως, καθώς και η Βουλγαρική και η Τσεχική Κυβέρνηση, προβάλλουν ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη.
- 42 Κατ’ αυτές, η ερμηνεία της οδηγίας 2014/42 δεν είναι αναγκαία για την έκδοση αποφάσεως στην υπόθεση της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, καταρχάς, η οδηγία αυτή έχει ως αντικείμενο τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων σχετικά με τη δήμευση περιουσιακών στοιχείων σε ποινικές υποθέσεις, ενώ η κατά το αστικό δίκαιο διαδικασία δημεύσεως που κινήθηκε στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν συναρτάται προς τη διεξαγωγή ή το αποτέλεσμα ποινικής διαδικασίας. Εν συνεχεία, το αίτημα της εν λόγω επιτροπής περί δημεύσεως των περιουσιακών στοιχείων βασίζεται στο ποινικό αδίκημα της υπεξαίρεσεως κεφαλαίων, το οποίο προβλέπεται στα άρθρα 201 έως 203 του ποινικού κώδικα. Το αδίκημα, όμως, αυτό δεν καλύπτεται από καμία από τις πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 3 της οδηγίας 2014/42, το οποίο καθορίζει το καθ’ ύλην πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής. Τέλος, η επιτροπή δημεύσεως και η Βουλγαρική Κυβέρνηση επισημαίνουν ότι ως καταληκτική ημερομηνία για τη μεταφορά της οδηγίας 2014/42 στο εσωτερικό δίκαιο ορίστηκε η 4η Οκτωβρίου 2016 με το άρθρο 12 της οδηγίας αυτής, ενώ η διαδικασία ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κινήθηκε στις 22 Μαρτίου 2016, οπότε οι διατάξεις της εν λόγω οδηγίας δεν έχουν *ratione temporis* εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης.
- 43 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά πάγια νομολογία, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου

δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο τεκμαίρονται λυσιτελή. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί αιτήσεως που υπέβαλε εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, επίσης, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (αποφάσεις της 24ης Ιουνίου 2008, *Commune de Mesquer*, C-188/07, EU:C:2008:359, σκέψη 30, και της 13ης Νοεμβρίου 2018, *Levola Hengelo*, C-310/17, EU:C:2018:899, σκέψη 28).

44 Ωστόσο, όταν, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, δεν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία διατάξεως της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, ένσταση στηριζόμενη σε αδυναμία εφαρμογής της διατάξεως αυτής στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν αφορά το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, αλλά την ουσία των ερωτημάτων (απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2019, *Slovenské elektrárne*, C-376/18, EU:C:2019:1068, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

45 Επομένως, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί της ουσίας

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

46 Στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου που προβλέπει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο εναπόκειται να δώσει στο εθνικό δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα να επιλύσει τη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί. Το γεγονός ότι, από τυπικής απόψεως, εθνικό δικαστήριο διατύπωσε προδικαστικό ερώτημα παραπέμποντας σε ορισμένες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία που μπορούν να είναι χρήσιμα για να αποφανθεί επί της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, ανεξαρτήτως του αν στα ερωτήματά του γίνεται μνεία των στοιχείων αυτών. Συναφώς, στο Δικαστήριο εναπόκειται να συναγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2019, *EVN Bulgaria Toplofikatsia και Toplofikatsia Sofia*, C-708/17 και C-725/17, EU:C:2019:1049, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

47 Με τα προδικαστικά ερωτήματα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο διευκρινίσεις επί της ερμηνείας των διατάξεων της οδηγίας 2014/42. Εντούτοις, όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 41 των προτάσεών της, οι πράξεις υπεξαίρεσεως κεφαλαίων, όπως περιγράφονται στην απόφαση περί παραπομπής, δεν συνιστούν αδίκημα καλυπτόμενο από τις νομικές πράξεις που απαριθμούνται εξαντλητικώς στο άρθρο 3 της οδηγίας 2014/42, οπότε το αντικείμενο της εθνικής διαδικασίας που κινήθηκε από την επιτροπή δημεύσεως δεν εμπίπτει στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.

48 Επιπροσθέτως, από το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/42 προκύπτει ότι η οδηγία αυτή αντικαθιστά αποκλειστικώς και μόνον τις τέσσερις πρώτες περιπτώσεις του άρθρου 1, καθώς και το άρθρο 3 της αποφάσεως-πλαisiού 2005/212 για τα κράτη μέλη που αυτή δεσμεύει, γεγονός που έχει ως συνέπεια, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, η γενική εισαγγελέας στα σημεία 48 και 49 των προτάσεών της, τα άρθρα 2, 4 και 5 της εν λόγω αποφάσεως-πλαisiού να παραμένουν σε ισχύ μετά την έκδοση της οδηγίας 2014/42.

- 49 Εν προκειμένω, από το γράμμα του άρθρου 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαίσιου 2005/212 προκύπτει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, η δήμευση οργάνων και προϊόντων που προέρχονται από ποινικά αδικήματα που τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή διαρκείας άνω του έτους, ενώ τα αδικήματα τα οποία μνημονεύει το αιτούν δικαστήριο τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή διάρκειας από 10 έως 20 έτη και, κατά συνέπεια, δύνανται να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω αποφάσεως-πλαίσιου.
- 50 Επομένως, υπό την επιφύλαξη της ερμηνείας και του περιεχομένου της αποφάσεως-πλαίσιου 2005/212, οι διατάξεις της τελευταίας αποτελούν κατ' ανάγκην μέρος των στοιχείων του δικαίου της Ένωσης τα οποία, λαμβανομένων υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης και των στοιχείων που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, πρέπει να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο προκειμένου αυτό να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 51 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, κρίνεται ότι, με τα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει ότι η δήμευση παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων διατάσσεται από εθνικό δικαστήριο κατόπιν διαδικασίας η οποία δεν προϋποθέτει ούτε τη διαπίστωση διαπράξεως ποινικού αδικήματος ούτε, κατά μείζονα λόγο, την καταδίκη των φερόμενων ως δραστών ποινικού αδικήματος.
- 52 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 βασίζεται στις διατάξεις του τίτλου VI της Συνθήκης ΕΕ, όπως ίσχυε πριν από τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, ο οποίος επιγράφεται «Διατάξεις για την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις», και ειδικότερα στο άρθρο 29, στο άρθρο 31, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και στο άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΕΕ.
- 53 Το άρθρο 31, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ΣΕΕ προβλέπει ότι η από κοινού δράση για τη συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις περιλαμβάνει την εξασφάλιση της συμβατότητας των κανόνων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη, στο βαθμό που είναι αναγκαίο, για τη βελτίωση της εν λόγω συνεργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 έχει ως σκοπό να διασφαλίσει, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 10, ότι όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν αποτελεσματικούς κανόνες για τη δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες.
- 54 Συνακόλουθα, το άρθρο 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως-πλαίσιου 2005/212 απαιτεί από τα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να καταστεί δυνατή, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, η δήμευση οργάνων και προϊόντων που προέρχονται από ποινικά αδικήματα που τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή διαρκείας άνω του έτους, ή περιουσιακών στοιχείων η αξία των οποίων αντιστοιχεί στα προϊόντα αυτά, ενώ το άρθρο 1, τέταρτη περίπτωση, ορίζει τη «δήμευση» ως μια ποινή ή ένα μέτρο που διατάσσεται από δικαστήριο κατόπιν διαδικασίας σχετικής με ένα ή περισσότερα ποινικά αδικήματα και καταλήγει στην οριστική αποστέρηση του περιουσιακού στοιχείου.
- 55 Όπως προκύπτει επίσης από την αιτιολογική της σκέψη 10, η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 συνδέεται με πρόταση του Βασιλείου της Δανίας η οποία οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως-πλαίσιου 2006/783/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 6ης Οκτωβρίου 2006, σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης (ΕΕ 2006, L 328, σ. 59). Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 8 της τελευταίας ως άνω αποφάσεως-πλαίσιου, σκοπός της είναι να διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την αμοιβαία αναγνώριση και εκτέλεση των

αποφάσεων δήμευσης περιουσιακών στοιχείων, ούτως ώστε να υποχρεωθούν τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν και να εκτελούν στο έδαφός τους αποφάσεις δήμευσης εκδοθείσες από αρμόδιο ποινικό δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

- 56 Κατά συνέπεια, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών και του γράμματος των διατάξεων της αποφάσεως-πλαίσιου 2005/212, καθώς και του πλαισίου εντός του οποίου αυτή εκδόθηκε, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω απόφαση-πλαίσιο αποτελεί πράξη η οποία σκοπό έχει να υποχρεώσει τα κράτη μέλη να θέσουν σε εφαρμογή κοινούς ελάχιστους κανόνες δημεύσεως των οργάνων και των προϊόντων που σχετίζονται με ποινικά αδικήματα, προκειμένου να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων δημεύσεως που εκδίδονται στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, και η γενική εισαγγελέας στο σημείο 63 των προτάσεών της.
- 57 Επομένως, η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 δεν διέπει τη δήμευση οργάνων και προϊόντων παράνομων δραστηριοτήτων η οποία διατάσσεται από δικαστήριο κράτους μέλους στο πλαίσιο ή κατόπιν διαδικασίας που δεν αφορά τη διαπίστωση διαπράξεως ενός ή περισσοτέρων ποινικών αδικημάτων.
- 58 Η ερμηνεία αυτή ουδόλως αναιρείται από το άρθρο 2, παράγραφος 2, της εν λόγω αποφάσεως-πλαίσιου.
- 59 Συγκεκριμένα, η διάταξη αυτή απλώς προβλέπει ότι, για φορολογικά αδικήματα, τα κράτη μέλη μπορούν να χρησιμοποιούν άλλες διαδικασίες πλην ποινικών προκειμένου να αποστερηθεί ο δράστης των προϊόντων του εγκλήματος. Η εν λόγω διάταξη δεν μπορεί να ερμηνευθεί, *a contrario*, υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη απαγορεύεται να θεσπίσουν άλλες διαδικασίες δημεύσεως πλην των ποινικών διαδικασιών, μη αφορώσες φορολογικά αδικήματα. Συγκεκριμένα, τέτοιου είδους απαγόρευση θα υπερέβαινε το περιεχόμενο των ελάχιστων κανόνων που θεσπίστηκαν με την απόφαση-πλαίσιο 2005/212.
- 60 Εν προκειμένω, προκύπτει ότι η εκκρεμής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου διαδικασία δημεύσεως είναι αστικής φύσεως και ότι συνυπάρχει, στο εσωτερικό δίκαιο, με καθεστώς δημεύσεως προβλεπόμενο από το ποινικό δίκαιο. Βεβαίως, βάσει του άρθρου 22, παράγραφος 1, του νόμου περί δημεύσεως, η εν λόγω διαδικασία κινείται από την επιτροπή δημεύσεως όταν αυτή ενημερώνεται ότι ένα πρόσωπο κατηγορείται ότι διέπραξε ορισμένα ποινικά αδικήματα. Εντούτοις, από τα στοιχεία της δικογραφίας που διαθέτει το Δικαστήριο και από τις διευκρινίσεις που παρασχέθηκαν, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, από την επιτροπή δημεύσεως, τη Βουλγαρική Κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκύπτει ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω νόμου, μετά την κίνησή της, η διαδικασία αυτή, η οποία επικεντρώνεται αποκλειστικώς στα φερόμενα ως παρανόμως αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία, διεξάγεται κατά τρόπο ανεξάρτητο από τυχόν ποινική διαδικασία κατά του φερόμενου ως δράστη των ποινικών αδικημάτων, καθώς και από την έκβαση της ποινικής διαδικασίας, ιδίως δε από τυχόν καταδίκη του εν λόγω δράστη.
- 61 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι η απόφαση που καλείται να εκδώσει το αιτούν δικαστήριο στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν εντάσσεται στο πλαίσιο διαδικασίας σχετικής με ένα ή περισσότερα ποινικά αδικήματα ούτε εκδίδεται κατόπιν τέτοιας διαδικασίας. Επομένως, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της αποφάσεως-πλαίσιου 2005/212.
- 62 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η απόφαση-πλαίσιο 2005/212 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει ότι η δήμευση παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων διατάσσεται από εθνικό δικαστήριο κατόπιν διαδικασίας η οποία δεν προϋποθέτει ούτε τη διαπίστωση διαπράξεως ποινικού αδικήματος ούτε, κατά μείζονα λόγο, την καταδίκη των φερόμενων ως δραστών ποινικού αδικήματος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁶³ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

Η απόφαση-πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 24ης Φεβρουαρίου 2005, για τη δήμευση των προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει ότι η δήμευση παρανόμως αποκτηθέντων περιουσιακών στοιχείων διατάσσεται από εθνικό δικαστήριο κατόπιν διαδικασίας η οποία δεν προϋποθέτει ούτε τη διαπίστωση διαπράξεως ποινικού αδικήματος ούτε, κατά μείζονα λόγο, την καταδίκη των φερόμενων ως δραστών ποινικού αδικήματος.

(υπογραφές)